

	13-11-2016 16:30
	Leerdienst (in Kompas)
Votum / zegengroet	
Openingslied	GKB Psalm 15 "Heer wie mag wonen in uw tent"
Gebed om opening Gods Woord	
1e schriftlezing	1 Timoteus 1 : 1 - 8
Lied na de schriftlezing 1	GKB Gezang 47 : 1 - 3 "Mijn ziel verheft Gods naam"
2e schriftlezing	1 Timoteus 2 : 1 - 15
Lied na de schriftlezing 2	GKB Gezang 47 : 4 - 6 "Des Heren kracht is groot"
Tekst	1 Timoteus 2 : 11 - 15
Preek	
Amenlied na de Preek	NLB 146c : 1 en 7 "Alles wat adem heeft love de Here"
Belijdenis	
Collecten	
Gebed over Preek en Voorbeden	
Slotzang	Psalm 148 : 1 en 4 "Loof Halleluja looft de Heer"
Zegen	

Intro: Struikelteksten

Vanmiddag hebben we opnieuw een leerdienst in een serie over "struikelteksten" Ik leg nog even kort uit wat we daaronder verstaan.

Het kan gaan om teksten die je gewoonweg niet *snap*t, bijvoorbeeld omdat er dingen in staan die je heel vreemd voorkomen.

Of om teksten waarbij de Bijbel zichzelf lijkt tegen te spreken. Terwijl we toch graag willen aannemen dat het Gods onfeilbare woord is. Daarbij kan het ook nog eens gaan om leefregels. Dan wil je graag leven zoals God het bedoeld heeft, maar de Bijbel wijst je geen duidelijke weg.

En een laatste variant van de struikeltekst is, dat je iets leest in de Bijbel -een verhaal of een uitspraak van God- die je als trouwe Bijbellezer wel kent maar waarvan je aanvoelt: als een buitenstaander dit leest, dan valt dat helemaal verkeerd. En ik heb er zelf eerlijk gezegd ook grote moeite mee.

En vaak is het een combinatie van deze drie dingen. Zo ook vanmiddag.

De zuster die me 1 Timoteus 2 heeft aangereikt, formuleert het zo:

Nog even over de struikelteksten, ik heb eigenlijk maar 1 grote struikeltekst: 1 Tim 2 vs 14 en 15 (de verzen daarboven kan ik nog wel mee uit de voeten, maar vers 14 en 15 zijn naar mijn idee essentiëler voor onze theologie, of hoe je het ook moet noemen).

Nu geldt dat niet voor iedereen trouwens, dat ze nog wel uit de voeten kunnen met "de verzen daarboven". Het idee dat alle vrouwen zich gehoorzaam en bescheiden moeten laten onderwijzen en zelf niet mogen onderwijzen, stuit, ook in onze kerken, op steeds meer weerstand. In de praktijk maken we dan ook dankbaar gebruik van vrouwelijke catecheten en theologen. En we zijn ons als kerken bovendien aan het heroriënteren. Er

gaan steeds meer stemmen op om alle ambten voor vrouwen open te stellen. En dat op Bijbelse gronden.

Ook dat is dan weer een steen des aanstoots, voor sommigen. Zo las ik in het Nederlands Dagblad een ingezonden brief met de volgende inhoud:

“Helaas is het gegaan zoals te verwachten was: de commissie Deputaten M/V van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt is tot de conclusie gekomen dat we de Bijbel niet moeten lezen zoals het er staat, maar zoals we graag willen dat het er staat. Daarmee is de weg open om met toestemming van de commissie tegen de Bijbel in te gaan. In 1 Timoteüs 3 lees ik: ‘Dit is een betrouwbaar woord: indien iemand staat naar het opziensambt, dan begeert hij een voortreffelijke zaak. Een opziener dan moet onbesproken zijn, de man van één vrouw (...)’ En even verder in vers 8: ‘Evenzo, moeten de diakenen waardig zijn (...) evenzo moeten hun vrouwen zijn (...)’ Dit geeft volgens mij duidelijk aan dat de diaken een man is.

Hoe langer hoe meer dwaalt de GKv af van wat in de Bijbel duidelijk wordt geleerd. De zusters van de gemeente zijn van grote waarde en mogen veel doen. Laat hen dankbaar hun gaven benutten ten dienste van de gemeente.

Als we deze brief moeten geloven, dan is een complete kerk hier gestruikeld, en diep gezonken. Is het werkelijk zo triest gesteld?

Struikelblokken

Laten we om te beginnen de drie grootste struikelblokken formuleren

Roeping van de vrouw

Het eerste struikelblok ligt in de roeping van de vrouw.

Op het eerste gezicht wijst Paulus de vrouwen in de gemeente een heel ondergeschikte plek aan. Ze moeten zich bescheiden opstellen, zich ingetogen kleden, en zich schikken in hun tweederangs positie.

Ze kunnen wel gered worden, gelukkig, als ze tenminste kinderen baren.

Wat moet je met zo'n rolverdeling, wanneer je als vrouw bij jezelf gaven ontdekt die hier helemaal niet bij passen? Gaven om te studeren, te onderwijzen of om leiding te geven? Of wanneer je ontdekt dat je -op je eigen manier- mooi bent om te zien, en wanneer je het fijn vindt om aandacht te besteden aan je uiterlijk en je kleding?

Moeten al die gaven dan maar ongebruikt blijven liggen? Moet je je uiterlijk verwaarlozen? En wat als je helemaal niet getrouwd bent, of geen kinderen kunt krijgen? Loop je dan je belangrijkste roeping mis? Ben je dan een vrouw die er niet toe doet?

Vrouw en Ambt

In het verlengde daarvan ligt de uitsluiting uit de kerkelijke ambten. Ook daarvoor kun je de gaven hebben, en ook daartoe kun je een nadrukkelijke roeping ervaren als vrouw.

Mag dat allemaal niet, omdat Eva in een grijs verleden eens de fout in gegaan is?

Dat voelt erg onbillijk. Zeker wanneer je omringd wordt door mannen, die voor het ambt veel minder gaven hebben dan jij.

Waar halen ze het recht vandaan om jou dan maar af te serveren. Mannen die mooie woorden spreken over de goede gaven die je hebt (zoals in de ingezonden brief) maar voor de rest moet je dan maar dankbaar zijn met de ondergeschoven positie die je van ze krijgt. En dat alles met een beroep op de Bijbel. Zou dat werkelijk Gods bedoeling zijn?

Gezag van de Bijbel

Maar dan toch ook de andere kant, die door de ingezonden briefschrijver wordt benadrukt: waar blijft het gezag van de Bijbel? Willen we nog buigen voor de Bijbel, of moet de Bijbel buigen voor ons. Te meer wanneer je het gevoel hebt: het staat er toch gewoon?

Moet je dan echt theoloog zijn en Grieks kennen voordat je de Bijbel kunt lezen?
En is het niet erg verdacht dat we deze tekst al bijna 2000 jaar gewoon aanvaardden, of we het nu leuk vinden of niet, en dat we uitgerekend nu, nu onze cultuur veranderd is, een compleet andere uitleg geven. Dan gaan we toch gewoon de vrijzinnigheid achterna?

Dat zijn serieuze vragen en ook heel reële risico's. Hoe serieus neem je de Bijbel en het gezag van de Bijbel. We hebben inmiddels geleerd dat het kan helpen om de Bijbel goed te leren lezen en ook om de goede vragen te stellen.

Eerst lezen wat er precies staat. En inderdaad, waar nodig ook in de grondtekst. Vertalingen maken een keuze, en die keuzes zijn heel vaak cultureel bepaald. Maar ook begrijpen in welk breder verband de tekst staat. Tegen wie wordt dit gezegd, en wanneer speelt dit? Wanneer is dit opgeschreven en door wie? Welke gedachte over God en de mens wil dit Bijbelgedeelte aan ons overdragen? En wat wil God ons, ook door middel van deze heel moeilijke teksten, duidelijk maken?

Situatie: Timoteus - Paulus - Efeze

Het is in elk geval van groot belang om te beseffen dat Paulus zich niet richt tot een willekeurige kerkganger, kerkenraad of synode in het Nederland van tegenwoordig, maar tot zijn jonge medewerker Timoteus, die tijdelijk Paulus' plaats inneemt in de gemeente van Efeze.

Die gemeente in Efeze was, net als de andere christelijke gemeenten in de eerste eeuw, heel vrouwvriendelijk, in vergelijking met de heersende cultuur. Er was geen onderscheid tussen Jood of Griek, slaaf of heer, man of vrouw. In Christus was iedereen gelijk. Dat beeld rijst ook op uit de rest van Paulus brieven. Veel vrouwen hadden een plaats in de bediening, en ze waren bij Paulus' missionaire werk een belangrijk aanknopingspunt.

En dat gaf de christelijke gemeenten ook een bijzondere aantrekkingskracht. Er was in de eerste eeuw een soort emancipatiebeweging ontstaan, de beweging van de "vrije vrouwen". Deze "vrije vrouwen" namen afstand van de ondergeschikte positie die vrouwen in het Romeinse rijk hadden. En ze deden dat met name door te laten zien hoe rijk ze waren. Met dure kleding en sieraden en heel opzichtige kapsels. Een deel van deze "vrije vrouwen" had zich bij de gemeente aangesloten. Want daar vonden ze een plaats waar vrouwen veel meer ruimte kregen dan elders in de samenleving. En Efeze was daarbij een geval apart. De stad had namelijk een vrouwelijke godheid als beschermgodin. We kennen haar als Artemis, de grote Artemis van de Efeziërs. In de Artemis verering speelden vrouwen de hoofdrol. En nu ze christen waren geworden, wilden zij zich ook in de gemeente nadrukkelijk boven mannen verheffen, compleet met alle pronkzucht die daar voor hun gevoel bij hoorde.

Hoe moet Timoteus omgaan met deze beweging en met deze vrouwen?
Paulus waarschuwt zijn jonge medewerker, en geeft hiervoor richtlijnen.
Niet het uiterlijk vertoon, maar een goede levenshouding, daar draait het om.
En, wanneer je in de gemeente echt verder wilt komen, wanneer je de gemeente verder wilt *helpen*, investeer dan in onderwijs. Goed luisteren naar je onderwijzers, en weten hoe het zit, voordat je zelf gaat onderwijzen.
En *heersen* over een ander, dat doen we al helemaal niet in de gemeente van Christus. Mannen niet over vrouwen en vrouwen ook niet over mannen, Want in de gemeente zijn we gelijkwaardig. We leven allemaal van genade. Door Christus wil God alle mensen redden.

Door zo de specifieke situatie in rekening te brengen, voorkom je dat je een bijbelgedeelte toepast op een situatie waarvoor hij niet bedoeld is. Dan lees je inderdaad gewoon wat er staat. Maar je begrijpt dan ook beter waar het op slaat. En een van de conclusies is dat deze raadgeving van Paulus niet in z'n algemeenheid gaat over de vrouw en het kerkelijke ambt, maar over dominante vrouwen, die inderdaad een toontje lager moesten zingen en nog te weinig kennis van zaken hadden om in de gemeente te kunnen worden ingezet.

Vrouwen en Ambten in de Bijbel

Maar hoe zit het dan wel, met vrouwen en ambten in de Bijbel?

Het kan niet worden ontkend dat we daarover in onze kerken veel welwillender spreken dan zo'n 20 jaar geleden. Toen was het voor velen nog ondenkbaar, en inmiddels hebben de *tegenstanders* iets uit te leggen. Zijn we gezwicht voor de tijdgeest? En verliest de Bijbel daarmee zijn gezag?

Een paar dingen daarover.

Het gezag van de Bijbel is niet in het geding.

Wanneer je hele verzet tegen vrouwen in het ambt is gebaseerd op welgeteld twee of drie zwijgteksten, dan sta je om te beginnen niet erg sterk.

Maar, wanneer je -als voorstander- niets anders doet dan een spitsvondige verklaring vinden die deze zwijgteksten het zwijgen oplegt, dan voelt dat ook niet goed. Het is in elk geval even smal.

Dat is dan ook niet wat er in de huidige herbezinning gebeurt.

Die is veel breder, en die start in Genesis 1 en 2.

Daar worden man en vrouw geportretteerd in hun eigenheid, maar ook in hun volstrekte gelijkwaardigheid. Ze heersen niet over elkaar maar vullen elkaar aan. En ze onderwerpen zich samen aan God.

Aan die door God bedoelde harmonie is een eind gekomen door de zondeval. *In plaats van verbindende wederkerigheid ontplooit zich juist vaak wederzijdse strijd.*

*Onderdrukkende mannen en manipulerende (of verleidende) vrouwen hebben het op elkaar gemunt.*¹ Dat is geen roeping, maar een oordeel.

Dat brengt de Bijbelse geschiedenis dan ook voluit in beeld. En omdat mannen fysiek gemiddeld sterker zijn, trekken vrouwen heel vaak aan het kortste eind. Zij worden onderdrukt en uitgebuit en ze lijden onrecht. En ze hebben maar zelden een positie als profetes, of rechter, of koningin. Maar, dat is niet zoals God het oorspronkelijk bedoeld heeft.

Hoe God het wel bedoeld heeft, daarop krijgen we weer een helder zicht als Christus komt. Bij hem zijn vrouwen niet rechteloos, maar tellen weer volwaardig mee. Ze worden volledig serieus genomen.

Ook Jezus sluit zich deels aan bij de heersende cultuur, en stelt als apostelen alleen mannen aan. Maar binnen de christelijke gemeenschap die ontstaat, hebben vrouwen een volwaardige plaats en worden ze van geen enkele taak uitgesloten. We komen ze tegen als diaken, als profetes en zelf als apostel.

Hoe de taken en ambten in de eerste gemeenten er uitzagen, daarop hebben we weinig zicht, trouwens. De invulling van ambten is door Christus in hoge mate aan de kerk overgelaten.

¹ "Samen Dienen" p. 11

Daarbij heeft de kerk zich ook altijd sterk aangepast aan de cultuur. Dat verklaart dat mannen in de eerste eeuw de meeste ambten vervulden, ook al sloot Christus hen niet uit. En als mannen die posities eenmaal hebben, dan geven ze die niet snel meer op. Maar uit die eeuwenlange vertekening, moeten we niet met terugwerkende kracht een Goddelijk gebod gaan destilleren.

En zeker niet in de *gereformeerde* kerk, die onder leiding van Calvijn brak met de RK ambtsleer. Daarbij werd ook afstand genomen van een systeem dat al 1500 jaar op de Bijbel gebaseerd was, en waarbij de Paus en de bisschoppen onaantastbare posities hadden gekregen.

"Nee" zegt de Nederlandse Geloofsbelijdenis: "wij verwerpen alle menselijke bedenksels (...) en wij aanvaarden alleen wat kan dienen om de eendracht en de eenheid te bevorderen en te bewaren." En dat heeft geleid tot het stelsel van gekozen ouderlingen en diakenen, en tot de herontdekking van het ambt van alle gelovigen.

Levenslessen

Hoe je dus de ambten invult, en wie daarin allemaal wel en niet verkozen kunnen worden, dat staat veel minder duidelijk in de Bijbel dan we lang hebben geloofd. En dat je bij de invulling van de ambten rekening houdt met de cultuur waarin je kerk bent, dat is helemaal niet zo vreemd. Daar hoeft je niet zo erg van te schrikken als de schrijver van de ingezonden brief.

Waar draait het uiteindelijk wel om?

Daarover geeft Paulus een mooie aanwijzing in vers 13 - 15. Wat hier over Adam en Eva wordt gezegd, wordt wel beschouwd als het ultieme bewijs dat mannen hoger staan in de scheppingsorde. Adam werd als eerste geschapen en dus ...

Maar, ja, als je zo gaat redeneren... De landdieren werden voor Adam geschapen en de vissen nog weer eerder.

Het is al met al het meest logisch dat Paulus hier een opmerking maakt die bedoeld is om de "vrije vrouwen" de pas af te snijden. Vrije vrouwen met een gebrekkige kennis. Die Paulus hadden horen zeggen: "door één man is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood" en ergens anders "In Adam zijn we allemaal ten dode opgeschreven" "Oh," zeiden de vrije vrouwen, "zit dat zo... kwam dat allemaal door die sufferd van een Adam? Nou, dan wordt het hoog tijd dat wij hier de toko gaan overnemen, dus."

Dan stapt Paulus in zijn rol van onderwijzer en legt het verhaal nog even iets nauwkeuriger uit. De vrouw is belangrijk, maar de vrouw was niet het eerste menselijke schepsel waaruit alles verder geboren is. En niet alleen Adam was bij de zondeval betrokken, maar ook de vrouw.

En wat haar ten diepste verleidde, dat was haar behoefte om ... hogerop te komen. Om net zo belangrijk te worden als God, of nog een beetje belangrijker. En dat leidde tot haar dood.

Toegegeven, de mensheid heeft zijn leven te danken aan het feit dat vrouwen kinderen kunnen krijgen. Maar ook dat is op zich niet iets om stoer over te doen.

Want onze werkelijke redding ligt niet in onze mannelijkheid, of vrouwelijkheid en zelfs niet in onze kinderen, maar in ons geloof, in ons volledige vertrouwen op Jezus Christus en zijn volbrachte werk.

En zo krijgt iedereen in de gemeente uiteindelijk dezelfde opdracht mee als de jonge hulpbisschop Timoteus. Het doel van je opdracht is de liefde die voortkomt uit een rein hart, een zuiver geweten en een oprecht geloof.

Amen.

Verwerkingsvragen

1.

Ik denk dat het bij een dergelijke preek heel goed is dat je van te voren in kaart brengt hoe je over het betreffende onderwerp denkt (en de laatste tijd gedacht hebt) en of de preek je helpt om op nieuwe gedachten te komen. Ga dat maar eens samen na.

2.

In de inleiding wordt een ingezonden brief geciteerd. Daaruit spreekt grote zorg.

a. Is die zorg ook je eigen zorg?

b. Kom je in de GKV (vaak) mensen tegen die deze zorg delen?

3.

"De situatie in Efeze is heel specifiek en dat maakt een rechtstreeks beroep op deze teksten voor onze vraag wie er dominee, ouderling of diaken mogen worden onmogelijk."

Ga na of je deze stelling onderschrijft.

Maar vraag je vervolgens ook af welke lessen er mogelijk *wel* te leren zijn over invulling van de ambten in onze kerken in 2017

4.

In de preek wordt aangegeven dat in de laatste jaren al meer aandacht is ontstaan over oorspronkelijke Bijbelse spreken over de posities van mannen en vrouwen.

En ook valt er het nodige aan te merken op de manier waarop lange tijd de schrift is gebruikt bij het bepalen van een standpunt.

Voor een oriëntatie op deze ontwikkelingen is het rapport Samen Dienen (GKV site) heel bruikbaar. Je zou kunnen besluiten dit er eens bij te pakken en het te betrekken in het gesprek op de huiskring.